

למעלה מחוט הסיקרא, ועשאו לשם עולה, הרי מחצה מאותו הקן כשר. והיינו העוף שנקבע לעולת העוף. ומחצה הקן, אותו עוף שהוא חטאת, הרי הוא פסול.

ואם טעה הכהן, ועשה הכהן את שתייהן למטה, הרי מחצה [עוף החטאת] כשר, ומחצה [עוף העולה] פסול.

עשה אחת מהן למעלה, ואחת עשה למטה, ולא ידע איזו עוף הוא החטאת ואיזו עוף הוא העולה, הרי שתייהן, החטאת והעולה, פסולות, מספק. לפי שאני אומר שמא חטאת קרבה למעלה לשם עולה, ונפסלה בכך, ושמא עולה קרבה למטה, ונפסלה בכך.

ועתה דנה הגמרא בדברי המשנה, ומדייקת ממנה שלא כדברי רב אדא בר אבהו: מדוע נפסלת זאת שנעשתה למטה מספק, שמא עולה היא? והרי לדבריך, אליבא דרבי יהושע עולה שנעשתה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת הרי היא חטאת כשירה, ואם כן, ממה נפשך אפשר לצאת בה ידי חובה, כי נחי נמי העולה היא זו שקרבה למטה, תימשוך מלהיות עולה, ותהוי מהשתא חטאת העוף, ותצא בה ידי חובה היולדת השניה, שחייבת קרבן חטאת?

סימן אחד נמשכת העולה ונעשית חטאת העוף. (7)

ב-טו ומקשה הגמרא על רב אדא בר אבהו, מהמשנה במסכת קינים:

תא שמע שלא כך היא שיטתו של רבי יהושע, ממה ששינונו במשנה בפרק שלישי [משנה ג] במסכת קינין [וסתם משנה במסכת קינין רבי יהושע היא, כמו שיתבאר לקמן]:

שתי נשים שילדו, והתחייבו להביא קרבן יולדת, שתי תורים או שני בני יונה, האחד לחטאת והשני לעולה.

ואותן שתי נשים, האחת מהן כבר הקריבה את חטאתה, ונשאר עליה חיוב קרבן עולה בלבד. והשניה הקריבה את עולתה, ונשארה חייבת חטאת, ולפיכך הן קנו "קן", ובו שתי תורים או שני בני יונה, וקבעו בשעת הלקיחה ש"פרידה" (8) אחת מהזוג תהא חטאת לזו, עבור האשה שחייבת חטאת, וה"פרידה" השניה מהזוג תהא עולה לזו, עבור האשה שחייבת עולה.

וטעה הכהן, ועשה הכהן המקריב את שתייהן, את עוף החטאת ואת עוף העולה,

שיסוד הדין שאין חטאת באה בנדבה הוא משום שאי אפשר להקריב חטאת בנדבה, ולכן גם אי אפשר להקדיש חטאת אם אינו מחוייב בה. ולדבריו יתכן להסביר כאן, כיון שהעוף הזה כבר קדוש בקדושת קרבן, שהרי הקדישוהו לעולה בתחילה, שפיר חל בו השינוי לחטאת על אף שאינו חייב חטאת. עיין בספר איהו מקומן.

8. לשון חכמים במשנה לגבי העוף היא לעתים

7. במקדש דוד דן [כח ב] בהרחבה כיצד יתכן שיחול על העולה שם חטאת בשעה שהבעלים אינם חייבים בחטאת!?

ועיין בקהילות יעקב במסכת נדרים [סימן ז] שהביא את דברי שער המלך ודברי הרמ"ע מפאנו [לפי רש"י בנדרים ז א], שהדין האומר שאין חטאת באה בנדבה הוא רק פסול בהקרבה, אבל יכול אדם להחיל שם חטאת על בהמה גם אם אינו מחוייב בה. אך הקהילות יעקב מבאר,

לחטאת, אך לא פירשו למי תעלה כל פרידה לקרבן.

עשה הכהן את כולן למעלה לשם עולה, לפי שהיה סבור שכולן עולות, הרי מחצה [העולות] כשר, ומחצה [החטאות] פסול.

ואם עשה כולן למטה, משום שהיה סבור שכולן חטאות, הרי מחצה [החטאות] כשר, ומחצה [העולות] פסול.

עשה חציין למעלה, שנטל מכל קן פרידה אחת, מבלי לדעת אם היא העולה או החטאת, וחציין למטה, שאת השניה הנותרת מכל קן עשה למטה מבלי לדעת מה היא, אינה כשירה אלא הקן הסתומה.

כי בשני הקינים האחרים יש לחשוש שמא עשה את העולה למטה, ואת החטאת למעלה לשם עולה, ופסלם בכך. אבל הקן הסתומה, שלא פירשו בה איזו לחטאת ואיזו לעולה, הרי עשיית הכהן היא הקובעת אותן לחטאת או לעולה, הילכך שתי הפרידות שבקן זו כשירות.

והיא, הקן סתומה, מתחלקת ביניהן. שאחת משתי הנשים יוצאת בעוף שנעשה על ידי הכהן למטה, ידי חטאתה. והשניה יוצאת בעוף שעשה הכהן למעלה, ידי עולתה.

ותרצינן: אימור דאמר רבי יהושע שהעולה נמשכת ונהיית לחטאת, כחד גברא, כבעל הקרבן עצמו, שיוצא בו ידי חובת חטאת, אבל בתרי גברי, מי אמר רבי יהושע שניתן למשוך עולה של חבירו לחטאת שלו?!

ומביאה הגמרא ראייה אחרת נגד רב אדא בר אהבה, ממשנה נוספת במסכת קינים:

תא שמע מהא דתנן במסכת קינים [ג ד]: שתי נשים שהיו חייבות קרבן העוף: האחת — שתי חטאות ועולה אחת. והשניה — חטאת אחת ושתי עולות. וביחד הם ששה עופות. ולקחו שתי הנשים ביחד שלשה קינין ובהם שלשה זוגות, של שתי תורים או של שני בני יונה, והיו אותם שלשה קינין:

האחד — חטאת ועולה, שקבעו שתי הנשים ביניהן בשעת לקיחת הקינים, במפורש, איזו פרידה ומאיזה קן תהיה לאשה זו לקרבן חטאת, ואיזו פרידה מאיזה קן תהיה לאשה זו לקרבן עולה.

השני — קן "סתומה", שלא ייחדו את הפרידות בשעת לקיחתן המשותפת לחטאת ולעולה, ולא ייחדו אותם איזה עוף יעלה לאשה זו, ואיזה יעלה לזו.⁽⁹⁾

והשלישי — קן "מפורשת", שפירשו בה איזו פרידה מהקן תהיה לעולה ואיזו תהיה

⁹ "פרידה", ולעתים "גזול".

בעליה, והיא נפסלת. והקשו התוספות, הרי בתחילת מסכת זבחים אמרינן ש"סתמא לשמה קאי" גם ביחס למחשבת שינוי בעלים, ואם כן, למה לא יקריבם הכהן בסתמא, ויעלה הקן לחובה של חטאת לזו החייבת חטאת, ויעלה לעולה לזו החייבת עולה. ותירץ שם תוספות הרא"ש שהדין "סתמא לשמה קאי" הוא רק

9. לפי רש"י במסכת עירובין [לז א], על הצד ש"אין ברירה", הרי צריך הכהן הכהן לברר בשעת עשיית העופות איזה קרבן הוא עושה ולאיזה אשה, כי אחרת הוא מקריב את החטאת שלא לשם בעליה, שהרי לא נקבע מי הוא

ועתה, הן תקחנה קן נוסף, ויתנו עליה, ויאמרו: מי משתינו שיצאה ידי חובת חטאת בקן הראשונה, תצא עתה ידי חובת עולתה בקן השניה. ומי משתינו שיצאה ידי חובת עולתה בראשונה, תצא ידי חובת חטאתה בשניה.

ומדייקת הגמרא: **ואילו** הקנים האחרים, שיש בכל אחד מהם שני עופות "מפורשין", איזו לעלה ואיזו לחטאת, **לא** הוכשרה בהם אפילו פרידה אחת.

ואמאי לא הוכשרה הפרידה שנעשתה למטה לחטאת?

והרי נחי נמי דעולה קרבה למטה, תימשובך, ותיהוי חטאת העוֹף?!

וכי תימא לתרץ ולומר כי **הא** מתניתין היא **דלא כרבי יהושע**, הרי אי אפשר לומר כן.

כי, **ומי מצית אמרת הכי?** והרי סתם מתניתין דמסכת קינין, רבי יהושע היא.

והראיה שכך הוא, לפי שמצינו בסוף מסכת קינין את המשנה דלהלן, ובסופה, "אמר רבי יהושע — זו היא שאמרו". ומוכח שסתם משנה במסכת קינים לדברי רבי יהושע היא.

כי **הא תנן** התם: **האשה שאמרה** בנדר "הרי עלי להביא קן [שתי תורים או שני בני יונה] לעולה, **אם אלא זכר**", וילדה זכר. הרי היא **מביאה שתי קינים**: קן אחת שיש בה שתי פרידות לעולה כדי לקיים נדרה, וקן אחת שיש בה שתי פרידות, אחת לעולה ואחת לחטאת **לחובתה**, כדי לצאת ידי חובת קרבן יולדת. ונמצא שבשתי הקינין האלו יש שלש עולות העוֹף, וחטאת העוֹף אחת.

נתנתן לכהן. והכהן צריך לעשותן את שלש העולות **למעלה**, ואת החטאת **האחת למטה**.

לא עשה הכהן כן, **אלא** שינה, משום שהיה סבור שהביאה שני קינין לחובתה, האחד ללידתה והשני להטהר מטומאת זיבה, ולכן **עשה שתיים למעלה** [אחת מכל קן] לשם עולה, **ושתיים למטה** [אחת מכל קן] כמעשה חטאת לשם חטאת, **ולא נמלך** הכהן באשה לדעת על מה הביאתם, ולכן הביא שתיים לחטאת למטה, ונמצא שפסל את עולת העוֹף שעשאה למטה. ולפיכך, **צריכה שתביא עוד פרידה אחת** לעולה, ויקריבנה הכהן **למעלה**.⁽¹⁰⁾

במה דברים אמורים שיוצאת ידי חובה בהבאת פרידה אחת נוספת בלבד, כשהיו שני הקינין **מומין אחד**. שאז אמרינן, בקן הראשון שהקריב הכהן, אחד למעלה ואחד

יונה, או בן יונה כנגד תור, דהיינו, שצריך להביא קן ובו שני עופות מאותו המין דוקא, שתי תורים או שני בני יונה.

אך השיטה מקובצת תמה, שדין זה אמור רק לגבי קן של חובה, אבל בקן נדבה, יכול אדם לנדור אפילו תור אחת או בן יונה אחד. וביאר הגרי"ז בספרו את שיטת רש"י, ש"קן

לאחר שחל שם הבעלים על הקרבן, ולא כאשר עדיין לא נקבע מי משתי הנשים היא בעלת הקרבן.

10. רש"י מבאר שהיא צריכה להשלים את נדרה, וצריכה להשלימו מאותו המין דוקא, וכמו ששינוי במסכת קינים, אין מביאין תור כנגד בן

שני קנים, קן אחד של תורים וקן אחד של בני יונה, למילוי נדרה, מספק, שהרי שכחה מה נדרה.

ואם הביאה שני קנים בלבד אל הכהן, האחד לחובתה והשני לקיום נדרה, ועשה הכהן אחד מכל קן למעלה לעולה ואחד מכל קן למטה לחטאת, הרי נפסל הגוזל של עולה בקן השני שהביאה לקיום נדרה, משום שנעשה לחטאת למטה.

הילכך, אם היו שני הקנים שהביאה אל הכהן מאותו המין, הרי חסר לה רק גוזל אחד של עולה שנפסל למטה. ולכן, די לה שתביא גוזל אחד נוסף מאותו המין שהביאה אל הכהן. אך כמו כן עליה להשלים גם את הספק של נדרה, שאין היא זוכרת אם נדרה תורים או בני יונה, הילכך תביא קן נוסף לעולה, ממין אחר ממה שכבר הביאה.

והיינו, **צריכה שתביא עוד ג' פרידין, גוזל אחד מהמין שהביאה, כדי להשלים את הגוזל שנפסל בעשייתו למטה.** ושני גוזלות ממין אחר ממה שהביאה, כדי לצאת ידי חובת הספק של הנדר.

במה דברים אמורים שדי בכך שתביא ג'

למטה, יצאה ידי חובת קרבן לידה, שהרי הכהן המקריב הקריבו לשם חובה, שהיה כסבור ששני הקנים הם לשם חובה, ובשני יצאה ידי חובת נדרה רק בפרידה האחת שלמעלה, ועדיין חסר לה לקיום נדרה את הפרידה לעולה שנעשתה למטה, ונפסלה משום שנעשתה למטה.

אבל אם היו שני הקנים **משני מינין**, האחד שתי תורים והשני בני יונה, ומתעורר עתה ספק אם קן התורים היה האחרון, שהוא נדבה, ונפסל הגוזל שעשאו למטה. או שמא קן בני היונה היה האחרון ובו נפסל הגוזל שעשאו למטה. אין יוצאים בהבאת תור אחר נוסף או בן יונה אחד נוסף, שאין אחד מהם משלים את השני, לפי שאינו בן מינו. אלא, **תביא שתיים**, האחד תור והשני בן יונה, ותצא באחד מהם ידי חובת נדרה, והשני יעלה לה לנדבה.

ואם בשעה שנדרה, **פירשה נדרה**, אם תורים אם בני יונה היא נודרת להביא, ולאחר מכן שכחה מה נדרה, והיה המעשה כדלעיל, שהיתה חייבת גם קן של יולדת וגם להביא נדרה, הרי היא צריכה להביא שלשה קנינין. האחד לחובתה כיולדת [שאותו היא יכולה להביא לפי רצונה, תורים או בני יונה], ועוד

עופות, לפי שלא מצינו בכל התורה קרבן של עוף אחד, ומקשה הגמרא מהריבוי של הכתוב "והקריבו", המלמד שאפשר להביא עוף אחד בלבד, ומחלקת הגמרא שבקרבן חובה לא מצינו עוף אחד. והיינו, שקרבן חובה הוא "קן" שלם, שבו שני עופות, ואילו עוף אחד אינו קן, ולכן גם לגבי נדר אינו קן, אך אם יתחייב האדם להביא במפורש עוף אחד [או שלשה עופות] הוא יכול לעשות זאת.

שלם" משמעותו היא שני עופות, שני תורים או שני בני יונה, ולכן גם הנודר בנדבה קן סתם, משמעותו היא קן שלם של שתי תורים או שני בני יונה, אלא שחידשה תורה שיכול אדם לנדור להביא גם עוף אחד, אך הוא לא יקרא בשם "קן".

ובכך ביאר הגר"ז את דברי גמרא במסכת כריתות [דף ט] שגר חייב להביא בשעת התגיירותו קרבן של בהמה אחת או קן של שני

האחד של תורים והשני של בני יונה, ולהתנות שאחד מהם יעלה לנדרה והשני יהיה לנדבה, שהרי היא חייבת להביא ביחד שלש עולות מאותו המין. ולכן –

צריכה שתביא עוד חמשה פרידין, שלש א-פז פרידין מאותו המין שכבר הביאה, ושתי פרידין מהמין השני, ויקרבן הכהן לכל חמש הפרידין **למעלה,** לעולה.

וטעמו של דבר, משום שנדרה של האשה היה מורכב מארבעה ענינים.

א. להביא קן לעולה בנוסף לקן היולדת.

ב. שקרבן זה יהיה קרבן גדול של שלש עולות יחד.

ג. להביא את הקן הנוסף לעולה מאותו המין שממנו תביא את קרבן היולדת.

ד. להביא את שני הקינין ממין מסוים.

ואשה זו, שפירשה מאיזה מין תביא את קרבן היולדת וקרבן העולה הנוסף, ושכחה מה פירשה, והביאה שני קינין אל הכהן, ועשה הכהן שתי פרידין לעולה ושתי פרידין לחטאת, הרי ברור שלא קיימה את נדרה במלואו. שהרי,

א. יתכן שהיה נדרה להביא מהמין האחר.

ב. היא לא הביאה אלא קרבן של שתי עולות יחד. שהרי הפרידה השלישית נפסלה משום שעשאה הכהן לחטאת למטה.

וכדי לקיים את נדרה עכשו יש בידה שתי אפשרויות:

פרידין נוספין לעולה, כשהיו שני הקינין הראשונים שהביאה אל הכהן **ממין אחד.**

אבל אם היו שני הקינים **משני מינין,** ועתה יש ספק מאיזה מין הובא תחילה הקן שעולה לה לחובתה, ומאיזה מין הביאה לקיום נדרה, לכן **תביא ד'** פרידין נוספין לעולה. שנים מהם תורין ושנים בני יונה, ותאמר: אחד מארבעה אלו שהוא ממינו של הגוזל שנפסל, ישלים אותו לקיום נדרי. וחבירו מאותו המין, וכן השנים מהמין השני, יקרבו נדבה. ואם היה נדרי מהמין השני, ולא יצאתי ידי חובתי כלל, הרי שני הפרידין מהמין השני שנותרו מבין הארבעה, יעלו לי לקיום נדרי.

ואם קבעה נדרה, שהתחייבה בנדר להביא קן שיש בו שתי פרידות לעולה ביחד עם העולה של חובתה, הרי זה כמי שהתחייבה להביא ביחד קרבן גדול של שלש עופות מאותו המין, וכל זמן שלא תביא שלש עופות מאותו המין, לא תצא ידי חובת נדרה.

ואשה זאת פירשה את נדרה, תורים או בני יונה, אלא שלאחר מכן שכחה מה פירשה.

והביאה שני קינין אל הכהן, ועשאה הכהן שנים למעלה לעולה, ושנים למטה לחטאת, וכדלעיל. ונמצא שהגוזל אשר בקן השני נפסל משום שהיה עולה, ועשאו למטה כמעשה חטאת.

ולכן, לא יצאה ידי חובת נדרה כלל, שהרי לא הביאה קרבן גדול של שלש עולות מאותו המין, משום שהגוזל השלישי נפסל.

ואין היא יכולה להביא עתה שני קינין,